

Rotterdam, 10 december 2020

Geachte heer Joep van Leeuwen,

Allereerst hartelijk dank voor het aanbod om mee te denken over de Strategie Marien Zwerfafval.

Het stadsbestuur heeft een mooi doel gesteld: Rotterdam wil in 2050 een stad zijn zonder afval. Dat betekent dus ook een stad zonder zwerfafval. Maar zover is het nog niet. Medewerkers vegen jaarlijks zo'n 13 miljoen kilo zwerfafval uit de Rotterdamse straten. Een ander deel komt in de wateren terecht. Naar schatting stroomt bij Hoek van Holland jaarlijks het equivalent van 4.000 volle kilo's met plastic in de zee.

Negentig procent minder rivierafval in 2030 is een supermooie ambitie! Zwerfiefie Rotterdam is tevreden dat hard gewerkt wordt aan beleid om dit doel te halen. Tegelijk denken wij dat de Strategie Marien Zwerfafval nog te weinig concrete handvatten biedt om daadwerkelijk te komen tot een reductie van enige omvang. De focus ligt naar ons idee nog teveel op onderzoek en communicatie. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het terugdringen van zwerfafval ligt daarmee goeddeels bij inwoners. Of dat veel soelaas gaat bieden is de vraag. Campagnes over zwerfafval bestonden al voordat plastic haar intrede deed en is (hoewel voorlichting onmisbaar is in een maatregelen-mix) niet het ei van Columbus gebleken om zwerfafval te elimineren.

Ten aanzien van de monitoring roept de Strategie bij ons nog vragen op, Wat is het ijk-jaar en welke concrete bestaande data zijn uitgangspunt om te evalueren of in 2030 het tussendoel is behaald? Het zou naar ons idee transparant zijn om die cijfers op te nemen in het document. Dat brengt ons voorts bij de cruciale vraag waarom het überhaupt noodzakelijk is om vooral tijd en energie te steken in monitoring, terwijl het doel voor 2050 helder is? Zolang we afval aantreffen op de oevers en in de rivier, ongeacht de exacte hoeveelheid, moeten we simpelweg een tandje bijzetten met méér concrete maatregelen om de hoeveelheid te beperken. Zwerfiefie Rotterdam zoekt het daarom prioritair liever in dat laatste, waarbij het aandachtsgebied 'voorkomen' in de drietrapsraket wat ons betreft bovenaan staat. Pas daarna volgen opruimen en eventueel recycling van rivierafval. Deze zogenoemde 'trias lectica' mag wat ons betreft expliciet benoemd worden.

In de Strategie staat het gebruik van Litterati genoemd, maar is onduidelijk wie of welke instantie met dit middel gaat werken en hoe de data die dit gaat opleveren door de gemeente Rotterdam concreet zal worden ingezet om afvalreductie te behalen. De Strategie richt zich op plastic als te elimineren afvalsoort met als bijvangst blikjes, papier en andersoortig zwerfafval. Zwerfiefie Rotterdam treft naast plastics en verpakkingen echter ook bijzonder veel piepschuim aan langs de waterwegen en wil daarom aanbevelen om ook deze niet-afbreekbare afvalsoort expliciet op te nemen, met eveneens een reductiedoelstelling van 100 procent. Daarnaast kan het stimuleren van ander materiaalgebruik voor verpakkingen ook een interessante optie zijn om te benoemen bij de bronaanpak, zodat de ecologische impact van rivierafval afneemt.

De Strategie is naar ons oordeel nog te eenzijdig gericht op procesmatige oplossingen en nog te weinig op praktische maatregelen om de hoeveelheid zwerfafval daadwerkelijk te verminderen. Hoe nuttig ook, naar ons idee komen we er niet met afvalonderzoek, kennisdeling, Litterati, communicatie, het benoemen van verantwoordelijkheden, samenwerkingsverbanden aangaan of met de aangehaalde al bestaande maatregelen (evenementen afvalvrij en handhaving). Wij benoemen daarom hieronder een aantal mogelijke concrete maatregelen, waarvoor de noodzaak ontbreekt om eerst nader onderzoek te doen naar de samenstelling of de hoeveelheid van het rivierafval. Want we kunnen maar beter zo snel mogelijk beginnen!

Voorkomen

- Voer een actieve lobby voor reductie van (plastic) verpakkingsmaterialen en uitbreiding van statiegeld. Want wat je niet in je hand hebt, dat kun je ook niet laten vallen. En wat van waarde is, dat laat je niet vallen. Statiegeld vermindert de hoeveelheid zwerfafval met zeventig tot negentig procent.
- Steun acties en lobby om te stoppen met het sigarettenfilter. Voor de gezondheid van de roker zijn filters niet werkzaam, terwijl elke weggeworpen peuk maar liefst acht liter water kan verontreinigen én bovendien niet-afbreekbaar plastic bevat.
- Open een landelijk debat over de verkoop van enkel nog natuurlijke kauwgom. Op dit moment is vrijwel alle kauwgom synthetisch. Dit kauwplastic komt veelvuldig op straat terecht en spoelt na slijtage als nanoplastic via de riolering in onze wateren.
- Richt de overslag van vuilniswagen op afvalboot aan de Keilehaven zo in dat morsen in het oppervlaktewater niet meer mogelijk is of gemorst vuil binnen het overslagstation wordt afgevangen.
- Pas de zogenoemde Vuilfuik toe op alle riool-overstorten, zodat bij hevige regenbuien wegspoelend zwerfafval uit het ongezuiverde afvalwater wordt gefilterd.
- Maak gebruik van fijnmazige afvangroosters in gemalen. Bij het Schilthuis-gemaal op het Oostplein zitten de spijlen van het rooster bijvoorbeeld tien centimeter uit elkaar, waardoor veel zwerfafval er doorheen glipt en in de Maas wordt gepompt.
- Voorkom verwaaien van zwerfafval vanaf de kades door slimme opstaande kaderanden te ontwerpen die zwerfafval 'afvangen', te beginnen op plekken zoals het Loydplein en de Wilhelminapier. Ook beplanting langs kaderanden kan werken als vangstelsel.
- Probeer door een juiste inrichting van de buitenruimte chill-plekken langs de waterkant voor met name automobilisten te ontmoedigen. De heringerichte Spangensekade is een voorbeeld hoe het beter niet kan: de kade is een magneet geworden voor (drijvend) zwerfafval.
- Verklaar in het Omgevingsplan voor het havengebied de 25-meterregel ook van toepassing op type C bedrijven en kies ervoor de straal te vergroten naar bijvoorbeeld 300 meter. (Bij de komst van de nieuwe Omgevingswet vervalt na een aantal jaren de bekende 25-meterregel, artikel 2.13 uit het Activiteitenbesluit, en kan de gemeente deze maatregel naar eigen inzicht inzetten en toepassen in het Omgevingsplan).
- Handhaaf actief bij bedrijven aan het water op de Waterwet artikel 6, ook indien er door een externe partij geen handnavingsverzoek wordt ingediend zoals bij Docur. Dus maak bedrijven verantwoordelijk voor het voorkomen van verwaaien én morsen van plastics op eigen terrein via Artikel 6 Waterwet en zorg dat zij afval in hekken, op groenstroken, parkeerterreinen, taluds en langs kaderanden opruimen via een 300-meterregel in het Omgevingsplan.
- Ga met religieuze groeperingen in gesprek over het offeren van afbreekbare materialen in het oppervlaktewater. In Rotterdam worden veelvuldig plastic producten geofferd.
- Maak met de bouwsector, klusbedrijven en corporaties afspraken over het terugdringen van verwaaiend piepschuim bij renovatie, isolatie en bouwwerkzaamheden (verwerken

van piepschuim in afgesloten ruimten, snijbranden in plaats van verzagen, afdekken afvalcontainers, enzovoort).

- Leg in afspraken met het Havenbedrijf en het Rijk vast dat lobby voor het binnenhalen van producenten van virgin plastics tot het verleden behoort. Bedrijven zoals Ineos produceren het zwerfafval van de toekomst (naar schatting belandt 32% van de nieuw geproduceerde plastics in het milieu).
- Regel dat binnenvaart -en zeeschepen hun afval gratis aan land kunnen afgeven en verreken de kosten hiervoor in de havengelden.
- Start een lobby om alle gratis tasjes onder het geldende verbod te laten vallen en maak tot die tijd afspraken met marktkooplui analoog aan de Haagse markt én handhaaf bij winkeliers en verkooppunten van afhaalmaaltijden op het huidige verbod. Op oevers vinden wij veelvuldig verwaaide gratis plastic tasjes.
- Gebruik mariene ecologie als criterium om te bepalen waar Schone Stad prioritair opruimt. Voorbeeld: Start op nieuwjaarsdag met opruimen van straten en wijken die (op de wind) aan het water liggen, om zo verwaaien van zwerfafval in wateren te beperken.
- Verhoog het gewenste schoonniveau langs watergangen, zodat personele inzet gericht is op het voorkomen van marien zwerfafval.
- Plasticsoep begint op de stoep. Op land zijn vanzelfsprekend vele mogelijkheden qua preventie. Bijvoorbeeld: Verwijder bij maaiklussen eerst het zwerfafval, laat bestuurders van vuilniswagens gemorst huisvuil direct opruimen, plaats een ander model afvalbak bij kades om vraat en verwaaien te voorkomen, faciliteer zwerfafvalrapers beter met deugdelijke opruimmaterialen, behandel strooien met (plastic) confetti qua handhaving gelijk aan het veroorzaken van ander zwerfafval, plaats afvalbakken op voorspelbare plekken (bijvoorbeeld altijd op straathoeken), voer een lobby richting het bedrijfsleven en hogere overheden om het gebruik van (micro)plastics terug te dringen (denk hierbij niet alleen aan een ban op overbodige producten zoals wegwerpbestek of aan het toepassen van ander materiaalgebruik, maar bijvoorbeeld ook aan het uitbannen van microplastic in tandpasta), enzovoort.
- Verder weg van huis: voorkom stort of verbranding van Rotterdams (reeds gescheiden) huisvuil in bijvoorbeeld Turkije. Via dergelijke internationale afvalhandel komt namelijk alsnog huisvuil in het mariene milieu terecht.

Opruimen

- Plaats een Bubble Barrier in toe-leidende watergangen, zoals in de Schie (daar is dit mogelijk in verband met de beperkte stroming).
- Pas afvangsystemen zoals dat van Clear Rivers toe op locaties waar zwerfafval niet kan aanlanden, dus waar harde kademuuren zijn en afval bij vloed van nature in hoeken van havens wordt gedreven, bijvoorbeeld in de Merwehavens aan de Marconistraat.
- Maak structureel gebruik van Rotterdamse technologieën die plasticsoep bestrijden, zoals de Plastic Shark of de Interceptor.
- Start of financier een project met vaartuigen die vrijwillige opruimers kosteloos kunnen gebruiken, zoals Leiden dat bijvoorbeeld doet met leenkanos.
- Beschouw drijvend zwerfafval in de Erfgoedhavens ook als gemeentelijk afval waardoor (administratieve en financiële) barrières verdwijnen en goede structurele afspraken gemaakt kunnen worden met opruimers (zodat bijvoorbeeld ASVZ kan afstorten op gemeentelijke containers).
- Leg vast dat het Havenbedrijf (of een andere partij) formeel verantwoordelijk is voor het opruimen van rivierafval en eventueel zwerfafval op taluds. Nu is dat niet wettelijk geregeld en kunnen Rijkswaterstaat, Havenbedrijf Rotterdam, Gemeente Rotterdam en eventueel mogelijk betrokken bedrijven allen zo gewenst een afwachtende houding

aannemen. Deze verantwoordelijkheidsvraag speelde bijvoorbeeld bij pellets in de Londenhaven, waarbij het Havenbedrijf actief communiceerde dat zij niet verantwoordelijk is voor het opruimen.

- Ontwikkel technieken om efficiënt micro-plastic en piepschuim op te ruimen op taluds en rivierkeien.
- Brengen in kaart waar burgerparticipatie niet kansrijk is (met name in het havengebied) en kies daar voor ingehuurde opruimers en stel hiervoor ruimer middelen beschikbaar zodat de frequentie omhoog kan.
- Maak het behalen van het 0-doel voor 2050 niet afhankelijk van vrijwillige opruimers, maar kies bij voorkeur voor structurele oplossingen die autonoom duurzaam zijn. Lobby bijvoorbeeld voor een wet die producenten (financieel) verantwoordelijk maakt voor de gehele levensloop en de milieu-impact van hun verpakkingsmateriaal, dus ook wanneer materiaal te water raakt. Deze producentenverantwoordelijkheid zorgt voor een gelijk speelveld én geeft een incentive aan het verpakkend bedrijfsleven om te reduceren en innoveren.

In het licht van de Strategie over rivierafval willen we nog kort stilstaan bij de campagne 'Schone Haven, Schone Zee' van het havenbedrijf. Hoewel de campagne nog vorm moet krijgen, beschouwen wij dit als positief. Nu het Havenbedrijf zich profileert met het aanpakken van zwerfafval, is ze ook aanspreekbaar op dit onderwerp. Het is ook heel positief dat het Havenbedrijf dit niet enkel zegt te doen uit eigenbelang vanwege afval in scheepsschroeven, de opruimkosten en het imago, maar daarbij ook nadrukkelijk de ecologische schade noemt aan het zeeleven en de dieren in de haven. Dat betekent ook echt iets, namelijk dat je je sterk wilt maken voor vermindering van plastics in het leefmilieu. Wij kijken uit naar de invulling van de campagne en waarmee het Havenbedrijf nog komt om het probleem bij de bron aan te pakken.

Onze ogen zijn daarnaast vanzelfsprekend gericht op de gemeente Rotterdam, omdat juist in de gebouwde omgeving nog veel winst te behalen valt. We willen niet onbenoemd laten dat Rotterdam in de afgelopen jaren al vele stappen heeft gezet om zwerfafval te verminderen. Denk aan de vulgraadmeters, de broodbak, het plaatsen van kunststof heggen bij containers en het verven van afvalbakken in een fel groene kleur. Ook het aanspreken van ondernemers op de 25-meter-regel helpt. De zogenoemde hufterboete werkt als stok achter de deur. Data-gestuurd werken moet daarnaast leiden tot kostenefficiënter schoonmaken van de openbare ruimte. En gelukkig bruist Rotterdam van de (burger)initiatieven om de stad schoner te krijgen. Denk aan de vele individuele bewoners die tijdens een wandeling met de hond afval oprapen en ondernemers die de stoep schoonhouden. Maar ook aan containeradoptanten, afvalvissers, vrijwillige opruimteams en schoonmaakbendes.

Zwerfie Rotterdam organiseert als vrijwillig burgerinitiatief eveneens opruimacties en verbindt dat met lessen op scholen, nudging richting het bedrijfsleven en beleidsbeïnvloeding. We hebben ruim 120 vrijwilligers met hart voor een schone planeet. Wij denken graag mee!

Hoogachtend, met schone groet,

Ivo Rodermans

Initiatiefnemer Zwerfie Rotterdam